

BOOK SKIM

SIDE 1

Introduktion til bogen

SIDE 2

Vigtige læringspunkter
Om forfatteren

SIDE 3

Summary

SIDE 10

Anvendelse af bogens
pointer

KAPITALEN I det 21. århundrede

INTRODUKTION TIL BOGEN

Kapitalen i det 21. århundrede er en skelsættende bog. Den er skrevet af den 43-årige franske økonom Thomas Piketty, som har sat en ny global dagsorden. Efter flere års småsnak om voksende økonomiske ulighed i verden, har alle pludselig fået problemet smidt lige i ansigtet. Ikke blot i form af endnu en bog med meninger, men en bog baseret på 15 års økonomiske studier og et overvældende datamateriale – det største som eksisterer. Bogen blev udgivet på fransk allerede i 2013 men det var først da den forelå på engelsk sidste år, at bølgen begyndte at rulle. Den er blevet diskuteret af alverdens regeringer, blandt klodens førende økonomer, har fået omtale i alle medier og forfatteren er blevet interviewet på verdens førende tv-kanaler.

Bogens budskab er, at klodens kapital bliver koncentreret på stadig færre hænder, hvilket skaber en social ulighed, vi ifølge Piketty ikke kan leve med i længden.

Hvilket betyder, at afkastet på kapital vokser hurtigere end den økonomiske vækst. Det kan forklares ved, at over de seneste mange hundrede år er verdens formuer ret konstant blevet forrentet med 4-5 pct. hvilket holdt op mod en økonomisk vækst på 1 pct. betyder, at hvis blot kapitalejerne opsparer lidt over en femtedel af deres indkomst, så vil deres formue vokse – og den gør den.

Thomas Piketty tegner ikke blot et øjebliksbillede af, hvem verden tilhører; han beskriver vor civilisations økonomi gennem tusind år, lader os se ind i fremtiden og opfordrer politikerne til at skabe forandringer i måden verdens formuer skabes. Han er blevet kritiseret fra flere sider, men han har en vægtig sag og med sin bog giver han alle mennesker – ikke kun økonomer – mulighed for at tage del i debatten om klodens fremtid.

Vigtige læringspunkter

- Den sætter en ny global dagsorden for debatten om økonomisk lighed på jorden. Det er et stykke epokegørende forskning i Nobelpris-klasse, som her bliver fremlagt og gjort tilgængelig for verden.
- Bogen giver læseren en forståelse for de økonomiske kræfter i verdenssamfundet. Den afslører økonomiske sammenhænge, som hidtil har været ukendt for de fleste.
- Bogen giver alle mennesker en mulighed for at tage del i en central debat, der kan være afgørende for vores fælles fremtid. Når man har læst bogen, kan man tale med.
- På samme måde som *Kapitalen i det 21. århundrede* er et vendepunkt i debatten om fordelingen af klodens goder, på samme måde kan læsningen af de små 700 sider for nogle være et personligt vendepunkt. Man er nødt til at tage stilling.

Om forfatteren: Thomas Piketty er fransk økonom født den 7. Maj 1971. Han begyndte at studere økonomi ved École Normale Supérieure som 18-årig og fik som 22-årig sin Ph.d. for en afhandling omfordelingspolitik. Fra 1993 til 1995 underviste Piketty i økonomi ved Massachusetts Institute of Technology og i 1995 blev han ansat ved Centre national de la recherche scientifique og ledte fra 2000 studierne ved École des hautes études en sciences sociales. Han var endvidere med til at grundlægge École d'économie de Paris i 2007.

I 2013 fik Piketty tildelt Yrjö Jahnsson-prisen, som gives en gang om året af den europæiske sammenslutning af økonomer European Economic Association, (EEA) til en fremtrædende europæisk økonom under 45 år, som har ydet et betydningsfuldt bidrag inden for teoretisk eller anvendt forskning.

Han blev også nomineret til den fornemme Legion D'Honneur. Den afviste han imidlertid med den begrundelse, at det ikke er regeringens rolle at bestemme hvem der er ærefulde!

Summary

Man har altid diskuteret, om verdens rigdomme blev ligeligt og rimeligt fordelt. Karl Marx sagde nej; han mente, at kapitalejere ville blive stadig rigere og værdierne til slut ville koncentreres hos de få, mens en økonom som Simon Kuznets mente, at økonomisk vækst, konkurrence og teknologiske fremskridt ville føre til en øget lighed. Med sin bog tager Thomas Piketty efter 15 års studier fat i dette centrale spørgsmål og forsøger at give et svar, og måske for første gang sker det på grundlag af data – data hentet fra 20 lande over en periode på 300 år.

Hans bog er over 670 sider, så denne opsummering kan blot blive et fattigt ekstrakt af hans forskning og tanker; men forhåbentligt kan referatet inspirere nogle til selv at læse bogen og ruste andre til at tage del i diskussionen uden at have været hans murstenstykke mesterværk igennem.

Bogen er opdelt i 4 dele, som her kortfattet vil blive behandlet.

FØRSTE DEL: INDKOMSTER OG KAPITAL

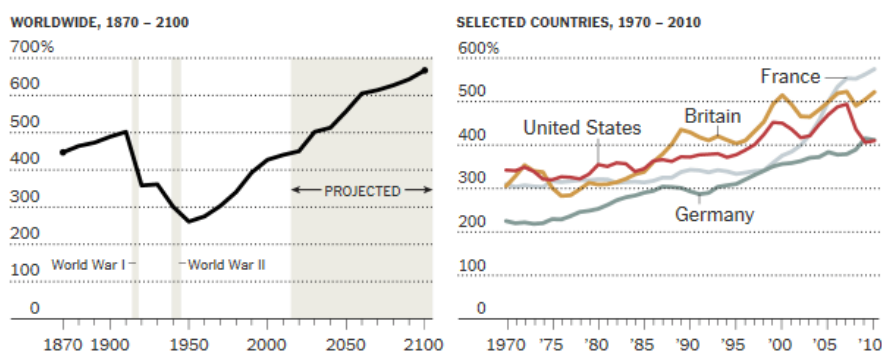
Dette afsnit handler i virkeligheden om at sætte scenen, give læseren en forståelse af økonomi i helikopter-perspektiv, forklare begreber og sammenhænge. Og for ikke økonomer – som denne anmelder – er det værdifuldt, hvis man overhovedet skal have en chance for at forstå, hvad det hele drejer sig om.

Fundamentet for et samfunds økonomi er en proces, hvor kapital og arbejdskraft i fællesskab skaber en værdi, som bagefter deles mellem de to parter i form af løn og overskud. I stort perspektiv er alt, hvad der produceres over et år, således summen af alle indkomster. Disse indkomster forbruges eller spares op; det som spares op lægges til den samlede kapital, der derved vokser.

Kapital er i den sammenhæng, alt hvad der kan handles: maskiner, fast ejendom, kontanter. Der sker uundgåeligt en nedslidning af den samlede kapital – fabrikken der fremstiller skrivemaskiner, bliver ikke ved med at holde sin værdi. Når man fratrækker denne kapitalnedslidning, får man *nationalindkomsten*, som typisk er 10 pct. mindre. Den udgøres altså af kapitalindkomst og lønindkomst. Og det er to af hovedrollerne i bogen.

For at få en fornemmelse for størrelsen af et lands kapital, sætter Piketty den i forhold til den årlige kapital- og lønindkomst. Som eksempel nævner han, at hvis et lands kapitalbeholdning svarer til 6 års nationalindkomst, er K/Y-forholdet 6 eller 600 %. Dette har også en central rolle i bogen.

Value of private capital as a percentage of national income

Source: "Capital in the 21st Century," by Thomas Piketty.

Billedtekst: *Verdens private kapital er vokset støt siden 50erne, og Piketty forventer at kapitalopbygningen vil fortsætte op gennem det 21. århundrede.*

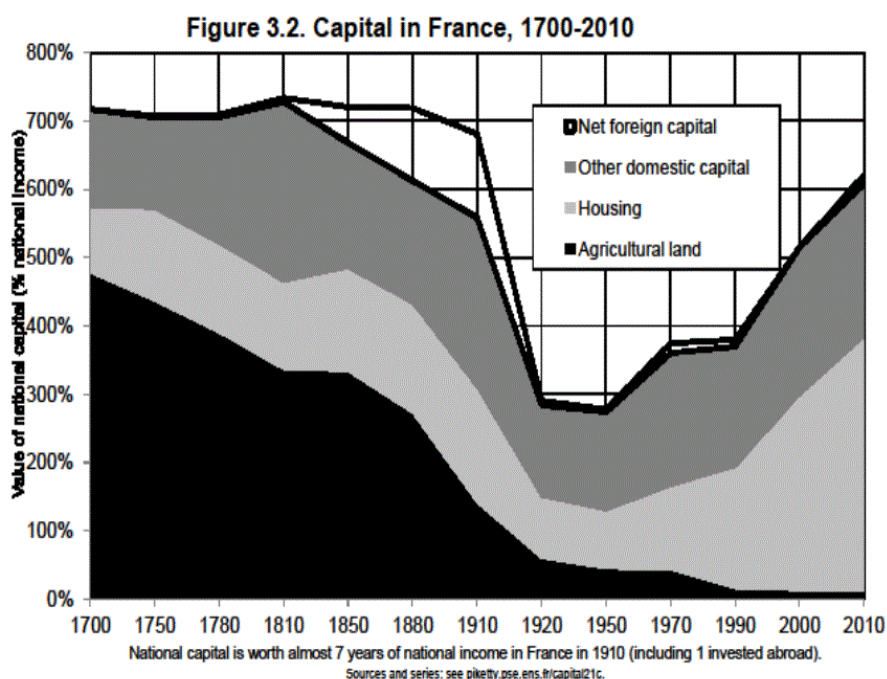
En central faktor i økonomien er også, hvor stor den samlede vækst er. Hvis den er på 0,1 procent om året vil økonomien blive 11 pct. større på 100 år, hvilket stort set svarer til udviklingen på jorden indtil den industrielle revolution. Hvis økonomien vokser 1,5 pct. vil økonomien blive 50 pct. større på en generation og 450 pct. på et århundrede. Og det er netop en vækst af denne størrelsesorden vi har oplevet i den vestlige verden. Piketty vil med dette fremhæve, hvor små ændringer der skal til i den årlige vækst for at skabe en omfattende økonomisk udvikling og stiller samtidig spørgsmålstegn ved, om vi kan forvente at de høje vækstrater kan fortsætte.

ANDEN DEL: DYNAMIKKEN I KAPITAL/INDKOMSTFORHOLDET

Efter at have defineret begreberne tager bogen nu fat på at analysere en af de centrale problematikker: nemlig hvordan forholdet mellem kapital og indkomst har udviklet sig de seneste 300 år med særligt fokus på England og Frankrig, som har de bedste historiske oplysninger.

Lidt sjovt for en økonom, tager Piketty først fat i de to romanforfattere, den franske Balzac og den engelske Jane Austin, som i hver deres romaner, netop skildrer valget mellem at leve af renterne fra sin formue subsidiært finde en rig ægtefælle eller tjene til livets opretholdelse gennem først uddannelse og siden (hårdt) arbejde.

Er der i virkeligheden sket noget siden 1800-tallet? spørger Piketty. Problematikken mellem kapital og arbejde synes uændret over 200 år, og mennesker dengang og i dag er tilsvarende lige bevidste om nødvendigheden af en stor kapital, hvis man skal leve af afkastet.

Piketty, T.. (2014). *Kapitalen i det 21. århundrede*, s. 125.

Piketty konstaterer, at udviklingen i England og Frankrig stort set er forløbet identisk fra starten af det 18. århundrede til 2012. Ikke mindst har forholdet mellem kapital og indkomst udviklet sig ens; det er det vi tidligere omtalte som K/Y forholdet. Fra år 1700 til 1900 har det ligget stabilt på omkring 700 pct. Kapitalbeholdningen kan med andre ord defineres som summen af

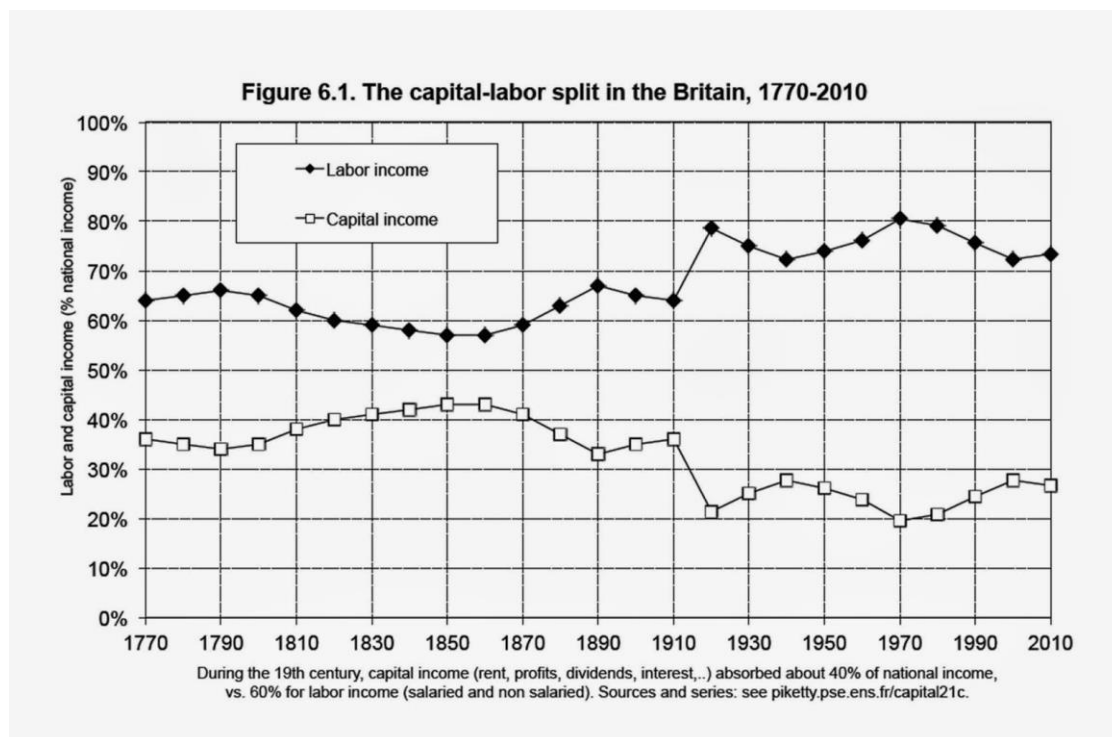
indtægtstrømmene i syv år. Herefter styrtdykker K/Y forholdet som følge af 1. Verdenskrig, med efterfølgende depression i 30'erne og endnu en verdenskrig for at nå et lavpunkt på 200 til 300 %. Med andre ord – i første halvdel af det 20 århundrede sker der en katastrofal nedslidning af landenes kapitalbeholdning, hvilket ikke kan undre al den stund verden var i næsten konstant krise.

Kurven viser, at kapitalbeholdningen i de to lande nu er kommet næsten op på sit gamle niveau fra før 1. Verdenskrig; men samtidig har sammensætningen af formuen skiftet karakter. Hvor landbrugsformuen oprindeligt havde en værdi, der var 4 til 5 gange den årlige nationalindkomst, er den nu stort set forsvundet ud af billedet. Det er blevet erstattet af fast ejendom, virksomheder og offentlig kapital. Men det centrale er, at kapitalen igen er vokset i forhold til indkomststrømmen – og som Piketty siger "tilbage til sit gamle niveau".

Tallene fortæller at kapitalen vokser hurtigere end indtægterne, men endnu har Piketty ikke skelnet mellem kapitalindkomst og lønindkomst.

Det første Piketty derfor skal afdække, er hvor stor en forrentning, der over tid har været af kapitalbeholdningen. Han kan se, at når K/Y forholdet har været højt, har forrentningen været mindre, hvilket giver mening. Når der er stort udbud af kapital dæmper det efterspørgslen. Men over de seneste 300 år har forrentningen været forbavsende ensartet: nemlig mellem 4 og 5 procent

Piketty kommer ind på begrebet substitutionselasticiteten mellem kapital og arbejdskraft. Hvis man har 100 mand med spader og man køber en ekstra spade, bidrager spaden i sig selv ikke med nogen gevinst, og man siger at substitutionselasticiteten er nul. Man reducerer sin kapital uden at øge kapitalindkomsten. I andre tilfælde kan man købe bedre udstyr som øget produktiviteten uden, at man skal ansætte mere arbejdskraft; i sådanne tilfælde vil kapitalindkomsten øges i forhold til lønindkomsten.

Piketty, T.. (2014). *Kapitalen i det 21. århundrede*, s. 207.

Som det fremgår af illustrationerne, udgør kapitalindkomsten for øjeblikket omkring 30 pct. og lønindkomsten 70 pct. men noget tyder på at dette forhold er ved at ændre sig som følge af en stigende substitutionselasticiteten. Man kan for eksempel forestille sig, at kapitalejerne indkøbte stadig flere robotter, som kunne skabe værdi uden at man behøvede ansætte arbejdskraft overhovedet. Dette ville være uendelig substitutionselasticitet.

Pikettys pointe med dette er, at selvom der er en voksende efterspørgsel på højtuddannede medarbejdere, er der ikke nogen udsigt til, at de vil kunne føre til en formindsket rolle for kapitalen i forhold til arbejde.

TREDJE DEL: DE ØKONOMISKE ULIGHEDER MELLEM INDIVIDER

Når man som Piketty vil analysere de økonomiske uligheder mellem mennesker, kan han ikke blot opstille forholdet, som forskellen mellem dem som har kapital og dem som arbejder for indkomsten. Mange mennesker ejer både kapital og arbejder, så derfor behøver indkomstfordelingen mellem kapital og arbejde ikke sige noget om uligheder mellem mennesker.

Bogen konstaterer at økonomiske uligheder opstår som følge af at nogle mennesker har større lønindkomster end andre, og nogle har større formuer end andre. De fleste af os tror ifølge Piketty, at økonomisk succes i dag i højere grad skabes gennem uddannelse og karriere end gennem ægteskab og arv; men er det rigtigt? Er det måske de arvede formuer, som skaber økonomisk ulighed?

Her introducerer bogen begrebet Gini-koefficienten, der er en enkel metode til at udtrykke fordelingen i et samfund. Hvis alle værdier og indkomster i et samfund ejes af et enkelt menneske, siges Gini-koefficienten af være 1. Hvis de fordelt fuldstændig ligeligt er koefficienten 0. Koefficienten for indkomster i Sverige er 0,25 mens den i USA er 0,35 og heraf kan vi slutte, at indkomsterne i vort naboland er mere ligeligt fordelt, end de er i Amerika. Og ser vi på formuer er koefficienten mellem 0.6 og 0.8. Formuefordelingen er altså langt mere skæv end indkomstfordelingen. Dette er en meget grov opdeling men det fortæller ikke noget om udviklingen mellem de forskellige grupper i samfundet. Og det interesserer Piketty; specielt fokuserer han på de øverste 10 pct. af samfundet.

Hvis man ser på deres indkomstudvikling over de seneste 100 år i Pikettys hjemland, viser kurven at 10 pct. af befolkningen står for 30-35 pct. af de samlede indkomster samt at kapitalindkomster, har spillet en mindre rolle siden 2. Verdenskrig. Sammenligner vi med den rigeste 1 pct. er udviklingen den samme, bortset fra at det er meget mere tydeligt, hvordan kapitalafkast mister betydning. Lidt populært sagt: tidligere tiders "kuponklippere" eksisterer ikke mere.

Den tilsvarende kurve fra USA tegner et andet billede. Vi ser samme fald som i Frankrig i forbindelse med 2. verdenskrig, men fra 1980 oplever vi, at de 10 pct. bedst stillede amerikanere har haft konstant lønfremgang, så de nu står for halvdelen af den amerikanske nationalindkomst og dermed har genskabt forholdet fra før krisen i 30'erne. Og ser vi på top 1 pct. af amerikanerne, så har de nu 18 pct. af den samlede indkomst i landet.

INCOME INEQUALITY IN THE UNITED STATES, 1910-2010

Piketty, T.. (2014). *Kapitalen i det 21. århundrede*, s. 299.

Kapitalindkomster betyder tydeligvis mindre i det samlede billede end tidligere, og Piketty mener, at når den førende øverste 10.del af befolkningen er gået så markant frem i indkomst, hænger det sammen med moderne teknologi. Den har øget efterspørgslen på højtuddannede – ikke mindst i de angelsaksiske lande – som kommer til at udgøre en lønmæssig elite. Piketty frygter derfor, at hvis samfundet ikke sikrer et stadigt øget uddannelsesnivea, vil ulighederne i verdenssamfundet vokse mellem lavt uddannede og højtuddannede. En anden årsag til at lønudviklingen har været som den har er, ifølge Piketty, at sociale normer accepterer de nyrige *superstars*.

WEALTH INEQUALITY: EUROPE AND THE U.S., 1810-2010

Piketty, T.. (2014). *Kapitalen i det 21. århundrede*, s. 357.

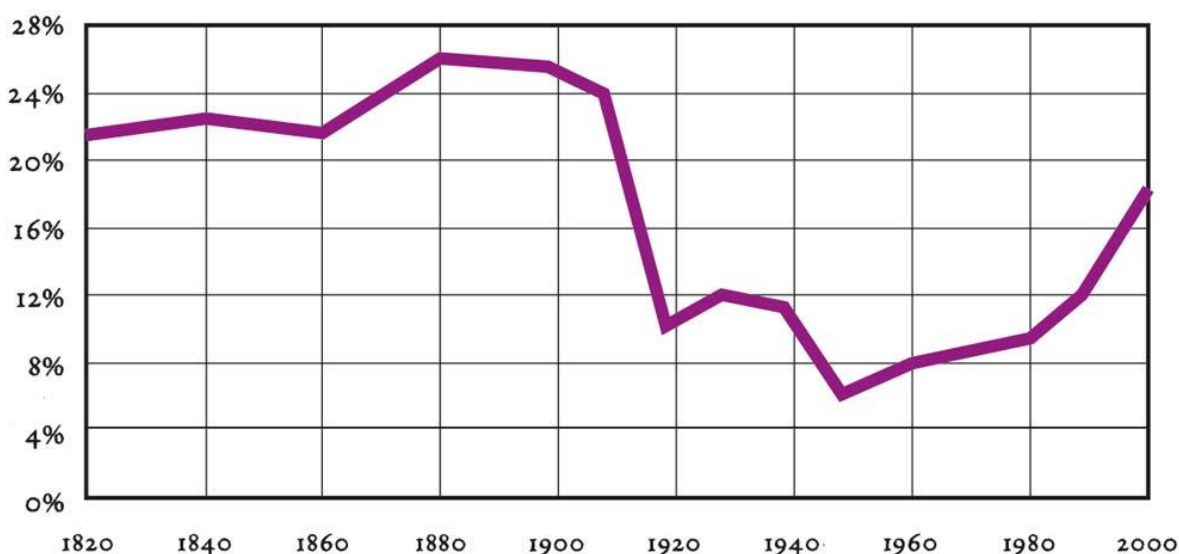
Er der skævheder i indkomsterne, så viser Pikettys data, er uligheden er endnu mere udtalt, når det handler om formuerne, altså kapitalen. I figuren vises 200 års europæisk og amerikansk udvikling af kapital-ejerskabet. Hvis vi fokuserer på vort eget kontinent, så stiger kurven for de 10 pct. mest velhavende frem til 1910, hvor 10 pct. ejer 90 pct. af kapitalen i Europa. Krige, kriser og politiske indgreb får kurven til at dale og holde kapitalkoncentrationen i ave, men fra 1970 begynder den at gå op igen.

Årsagen til denne ulighed tilskriver Piketty primært én ting: *afkastet af kapital har langsigtet været højere end den økonomiske vækstrate*. Nu begynder Pikettys bog for alvor at blive spændende.

Hvis den økonomiske vækst i verden er 1 pct. (formuleret som $g=1$) og kapitalafkastet er 5 pct. (formuleret som $r=1$) er det tilstrækkeligt at opspare en femtedel af kapitalafkastet, for at den formue, man har arvet eller overtaget, vokser i takt med økonomien. Sparer man mere op, vokser formuen. Det er de ideelle betingelser i *et arvebaseret samfund*. Årlige vækstrater på 3-4 pct. har givet mulighed for at "nyskabte værdier" har oversteget "arvede værdier", men Piketty forudser, at denne vækstrate ikke kan holdes (som tidligere beskrevet).

Pikettys bog kan derfor i sin korteste form derfor beskrives som " $r > g$ " hvilket forklarer hvorfor kapitalen har en tendens til at koncentreres.

Arv som andel av hushållens disponibla inkomst i Frankrike 1820–2000

Piketty, T.. (2014). *Kapitalen i det 21. århundrede*, s. 414.

Hvor stor er så arvestrømmen? Hvor meget kapital bliver hvert år overdraget til andre? Det har Piketty også beregnet. Han data viser, at den årlige arv fra 1820 til 1910 i Frankrig udgjorde godt 25 pct. af nationalindkomsten. Herefter dykkede arve-udbetalinger år for år helt frem til 1950, hvor det var nede på 5-6 pct. Igen, krige og kriser ødelagde kapitalen. I 50'erne begyndte arvestrømmen igen og er nu på linje med det historiske niveau på 25 pct. Det giver altså god mening, når Piketty taler om "det arvebaserede samfund", som han er kritisk over for. Han erkender, at iværksætteri er vigtigt for samfundet, og at iværksætterne et langt stykke af vejen fortjener den formue, de skaber; problemet er blot, at disse formuer med tiden kan vokse på en måde, som ikke kan forsvares i forhold til social retfærdighed – ifølge Piketty.

FJERDE DEL: REGULERING AF KAPITAL I DET KOMMENDE ÅRHUNDREDE

I sidste del af bogen spørger Piketty, hvad vi skal stille op med denne for ham uheldige udvikling? Krig og katastrofer er historisk set tydeligvis den eneste reelle forhindring for kapitalkoncentration, og der er åbenbart ingen indbygget tendens i økonomien til at udviklingen automatisk fører til større lighed. Skal vi vente på nye kriser? Eller kan man forestille sig, at politikerne går ind og styrer udviklingen retfærdigt?

Den franske økonom vælger sidstnævnte udvej. Han mener, at det ideelle ville være indførelsen af en global og progressiv kapitalbeskatning. Han erkender at den vil være vanskelig – og måske umulig – at gennemføre i hele verden; men at stramme ikke mindst formue og arveskatterne progressivt, ville ikke være uhørt, heller ikke i historisk perspektiv. I begyndelsen af 1900-tallet var mange mennesker i USA bekymret over den skæve formuefordeling, som man frygtede ville ødelægge den amerikanske stat, som så ville komme til at ligne det arvebaserede Europa, hvor mange indbyggere kom fra. Det førte til endda meget høje progressive arveafgifter i specielt England og USA. Skatter som siden er blevet lempet drastisk. Piketty ser ikke mindst de ekstremt høje toplønninger i USA som et problem.

Piketty fremhæver, at de ejendomsskatter, vi kender, reelt er en kapitalbeskatning, som specielt middelklassen må bære. Derfor mener han også, det kan være fornuftigt at beskatte de store millionformuer og milliardformuer med 1 eller 2 pct. om året. Et sådant system ville i vores del af verden generere en skat i størrelsesordenen af 2 pct. af Europas bruttonationalprodukt, som ville forhindre kapitalkoncentration og øge følelsen af social retfærdighed.

Thomas Piketty har lagt det samlede datamateriale op på sin website:

<http://piketty.pse.ens.fr/en/capital21c2>

Anvendelse af bogens pointer

'Kapitalen' er IKKE en letlæst bog og kan IKKE direkte betragtes som en managementbog. Til trods for dette er det i en etisk og filosofisk sammenhæng en Must Read Book, fordi vi alle bør tage stilling til bogen i vores ledelsesfilosofi og virksomhedsfilosofi.

Bogen har sit afsæt i den makroøkonomiske kontekst, hvor den illustrerer at den form for kapitalisme, som vi efterhånden kender i det meste af verden, har en uheldig slagside, da bogen viser at verden i sin økonomiske grundstruktur ikke har ændret sig ret meget de seneste 200 år. Skyggesiden er større social ulighed globalt set og dette vil på sigt kunne medføre at den type for kapitalisme, vi ser i dag vil bryde sammen.

I en ledelsesmæssig kontekst kan bogen anvendes til dialog med ledelseskolleger samt til egen refleksion, hvor følgende temaer kunne indgå:

- Findes der en anden form for markedsdrevet økonomi, hvor der tilsikres en mere bæredygtig og hensigtsmæssig fordeling af værdiskabelsen?
- Hvordan arbejder vores virksomhed med det samfundsmæssige ansvar for bæredygtig udvikling på kort og lang sigt?
- Hvordan arbejder vi med HR systemer og belønningsformer, som sikrer at der er en rimelig balance mellem ejere, ledelse og medarbejdere?
- Hvad er min holdning til bogens budskaber, og hvilken indflydelse har det på min ledelsesfilosofi?
- Hvilken betydning har det for værdiskabelsen, at vi accepterer "Superstars"? Samt, hvad er skyggeside i dette?

Ovenfor er der blot stillet nogle spørgsmål men grundlæggende er intentionen at alle bør tage stilling og med afsæt heri tage del i den fremtidige debat om, hvordan morgendagens Kapitalisme version 2.0 skal se ud.